

چرا به حضرت علی (علیه السلام) «قسیم النار والجنة» می گویند؟

این عبارت در احادیث زیادی از وجود مقدس رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم در شان حضرت علی علیه السلام نقل شده است :

اصل احادیث از منابع شیعه :

عن عبد الله بن عباس قال : قال رسول الله (صلی الله علیه وآله) : ... معاشر الناس ، إن علیا قسیم النار ، لا يدخل النار ولی له ، ولا ینجو منها عدو له ، إنه قسیم الجنة ، لا يدخلها عدو له ، ولا یزحج عنها ولی له .

امالی شیخ صدوق ص 83 ، به سند دیگر خصال ، شیخ صدوق ، ص 496

از عبدالله بن عباس نقل شده است که گفت : رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند : ... ای گروه مردم ! همانا علی تقسیم کننده جهنم (نار) است کسی که یاور و دوست او باشد وارد آتش نخواهد شد و کسی که دشمن او باشد از آن نجات نخواهد یافت . همانا او تقسیم کننده بهشت است کسی که دشمن او باشد وارد آن نخواهد شد و کسی که دوست او باشد از آن محروم نخواهد شد.

قال(علی ابن موسی الرضا) قال رسول الله " ص " یا علی انک قسیم الجنة والنار

عیون اخبار الرضا ج 1 ص 30

حضرت علی بن موسی الرضا فرمودند : رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند :

ای علی ! همانا تو تقسیم کننده بهشت و جهنم هستی .

عن سلیمان بن خالد ، عن أبی عبد الله جعفر بن محمد الصادق ، عن آبائه علیهم السلام قال : قال رسول الله صلی الله علیه وآله لعلی علیه السلام : ... یا علی أنت قسیم الجنة والنار ، لا یدخل الجنة إلا من عرفک وعرفته ، ولا یدخل النار إلا من أنکرک وأنکرته .

امالی شیخ مفید ص 213

از سلیمان بن خالد از امام صادق علیه السلام از پدرانشان از رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم به حضرت علی علیه السلام فرمودند : ... ای علی تو قسمت کننده بهشت و دوزخ می شود مگر کسی که او تو را و تو او را بشناسی (جزء شیعیان واقعی تو باشد) و وارد دوزخ نمی شود مگر کسی که تو را انکار کند و تو او را انکار کنی.

این روایت به چند صورت قسیم النار والجنة، قسیم النار ، قسیم الجنة و النار ، السلام علیک یا قسیم النار و الجنة، در منابع ذیل آمده است:

الکافی کلینی ج 4 ص 570، معانی الاخبار شیخ صدوق ص 206، تهذیب الاحکام شیخ طوسی ج 6 ص 29، روضه الواعظین فتال نیشابوری ص 100 و 118، المسترشد طبری شیعی ص 264، امالی شیخ مفید ص 213، امالی شیخ طوسی ص 305 و 629، احتجاج طبرسی ج 1 ص 209 و 341، مناقب ابن شهر آشوب ج 2 ص 8 و ج 3 ص 28، الطرائف سید بن طاووس ص 76، مدینه المعاجز ج 1 ص 280

روایت از منابع اهل سنت

این روایت در بسیاری از منابع اهل سنت نقل شده است و اگر چه برخی از متعصبین سعی در تضعیف این روایت کرده اند اما جایی که این روایت در کتب لغت نیز راه پیدا می کند و به اسناد متعدد در کتب معتبر اهل سنت نقل می شود دیگر اشکال بهانه جویان جایی ندارد اکنون به برخی از نقلها در منابع اهل سنت اشاره می کنیم:

عن علی رضی الله تعالی عنه أنا قسیم النار

الغایق فی غریب الحدیث جارالله زمخشری ج 3 ص 97

از حضرت علی علیه السلام فرمودند : من تقسیم کننده دوزخ هستم .

وروی أيضا عن الأعمش عن موسی بن طریف ، عن عبایة ، قال سمعت علیا (ع) ، وهو یقول : أنا قسیم النار .

و همچنین روایت شده است از اعمش از موسی بن طریف از عبایه که گفت از علی علیه السلام شنیدم در حالی که می فرمود: من تقسیم کننده دوزخ هستم .

عن عبایه عن علی قال : أنا قسیم النار ، إذا كان يوم القيامة قلت هذا لك وهذا لی .

البدایه و النهایه ج 7 ص 392

از حضرت علی علیه السلام نقل شده است که فرمودند : من قسمت کننده دوزخ زمانی که روز قیامت فرا رسد می گویم (به آتش) این (شخص) برای تو و این (شخص) برای من .

همچنین غریب الحدیث ، ج 1 ، ص 377 ، النهایه فی غریب الحدیث ، ج 4 ، ص 61 و المناقب ، خوارزمی ، ص 41 و کنز العمال متقی هندی ج 13 ص 152، تاریخ مدینه دمشق ج 42 ص 298.

دلیل این نامگذاری

برخی از روایات علت این نامگذاری را ذکر کرده اند که به دو روایت اکتفا می شود:

1 - حدثنا أحمد بن الحسن القطان قال : حدثنا أحمد بن يحيى بن زكريا أبو العباس القطان قال : حدثنا محمد بن إسماعيل البرمكي قال : حدثنا عبد الله بن داهر قال : حدثنا أبي ، عن محمد بن سنان عن المفضل بن عمر قال : قلت لأبي عبد الله جعفر بن محمد الصادق " ع " لم صار أمير المؤمنين علي بن أبي طالب قسيم الجنة والنار ؟ قال : لان حبه إيمان وبغضه كفر ، وإنما خلقت الجنة لأهل الايمان ، و خلقت النار لأهل الكفر ، فهو عليه السلام قسيم الجنة والنار ، لهذه العلة فالجنة لا يدخلها إلا أهل محبته ، والنار لا يدخلها إلا أهل بغضه .

علل الشرايع ج 1 ص 162

از مفضل بن عمر نقل شده است که گفت به امام صادق علیه السلام عرض کردم به چه علت امیرالمومنین علی بن ابی طالب قسیم الجنة و النار گفته شده است ؟ حضرت فرمودند : به خاطر اینکه دوست داشتن او ایمان و دشمن داشتن او کفر است ، و همانا بهشت برای اهل ایمان آفریده شده است و نار برای اهل کفر خلق شده است بنابراین این حضرت علی علیه السلام به این علت قسیم الجنة و النار است بنابراین این در بهشت وارد نمی شود مگر اهل محبت و دوستی با او و وارد آتش نمی شود مگر اهل دشمنی با او .

همچنین در روایت دیگری از امام رضا علیه السلام آمده است :

30 - حدثنا تميم بن عبد الله بن تميم القرشي قال : حدثني أبي عن أحمد بن علي الأنصاري عن أبي الصلت الهروي قال : قال المأمون يوما للرضا عليه السلام يا أبا الحسن أخبرني عن جدك أمير المؤمنين بأى وجه هو قسيم الجنة والنار وبأى معنى فقد كثر فكري فى ذلك ؟ فقال له الرضا عليه السلام : يا أمير المؤمنين ألم تر عن أبيك عن أبائه عن عبد الله بن عباس أنه قال : سمعت رسول الله (ص) يقول : حب على إيمان وبغضه كفر ؟ فقال : بلى فقال الرضا عليه السلام : فقسمة الجنة والنار إذا كانت على حبه وبغضه فهو قسيم الجنة والنار

عيون اخبار الرضا ج 1 ص 92.

ابا صلت هروی نقل کرده است که روزی مامون به امام رضا علیه السلام گفت : یا ابالحسن ما را از پدرت امیرالمومنین آگاه ساز که به چه علت قسیم الجنة و النار خوانده شده است و این به چه معنا است که این مطلب فکر مرا مشغول ساخته است پس امام رضا علیه السلام به او فرمودند ای مامون آیا تو از پدرت و او از پدرانش از ابن عباس از رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم نقل نکردید که گفت از رسول خدا شنیدم می فرمایند: حب علی ایمان و دشمنی با علی کفر است ؟ پس مامون پاسخ داد آری پس حضرت فرمودند : پس تقسیم می کند بهشت و دوزخ را زمانی که ایمان و کفر بر اساس حب و بغض او باشد پس بنابراین این او قسیم الجنة و النار است.

قسیم الجنة و النار در شعر شاعران:

شاعران زیادی در طول قرون متمادى از این روایت در شعر خود استفاده کرده اند که به برخی اشاره می شود:

قسیم النار ذو خیر وخیر یخلصنا الغداة من السعیر

فكان محمد فى الدين شمسا على بعد كالبدر المنير

علی علیه السلام تقسیم کننده دوزخ صاحب خیر است و چه خوب است که فردای قیامت از جهنم نجات می یابیم.

پس حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم در دین خورد است و بعد از آن علی مثل ماه درخشنده است .

قال البشنوی:

فمدینة العلم التي هو بابها أضحى قسيم النار يوم مآبه

فعدوه أشقى البرية في لضى ووليه المحبوب يوم حسابه

مناقب ابن شهر آشوب ج 1 ص 314،

پس شهر علمی که او در آن است روشن است که تقسیم کننده دوزخ روز بازگشتش او خواهد بود.

پس دشمن او شقی ترین خلق در قیامت است و دوست او مورد محبت در روز حسابرسی است .

قال عمار بن تغلبة :

علی حبه جنة قسيم النار والجنة

وصی المصطفی حقا إمام الانس والجنة .

مدینه المعاجر علامه بحرانی ج 1 ص 260

حب علی بن ابیطالب سیر از آتش است و او تقسیم کننده جهنم و بهشت است .

و او جانشین و وصی به حق حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه و آله و سلم است و او پیشوای جنو انس است.